

Antal István

RUM

Hazánk fejlettebbnek számító, nyugati országszélén kommandósok likvidáltak egy elmebeteget. Ilyesmire – mármint, hogy hatósági közegek hivatalos küldetésüket teljesítve, kinyírjanak egy beteg emert, aki éppen a betegségének köszönhetően „magán kívül van” – a németországi náciizmus történelmi veresége óta Európában nem volt példa.

Hogy ez a rettenet éppen itt és éppen most megtörténhetett – és hogy mellesleg a késő Kádár-korszak hírhedt díszrendőre, *Túrós András* celebrálta ország-világ előtt a belső vizsgálatot követő sajtótájékoztatót –, nyilván nem véletlen. Nem lehet véletlen az sem, hogy egy *Bethlenfalvy Gábor* nevű úr a Magyar Nemzet egyik szombati számában éppen ezt az esetet, és az eset különféle interpretációs lehetőségeit találta alkalmasnak arra, hogy az úgynevezett baloldali és konzervatív megnyilvánulásokat és szemléletmódot egymással szembeállíthassa, s levonja a cinikus konklúziót: „*a baloldalinak nincs mondanivalója, nincs gondolata a halálról. A konzervatív megrendületen állhat meg a halott ravatalánál, amely újra tudatosítja benne, hogy tökéletlen világunkban a történések miértjeit csak 'tükör által homályosan' látjuk.*” S hozzáteheti: „...*adja Isten, hogy a Rumban elhunyt beteg embernek része legyen a 'színről színre' látás szívet és elmét megtisztító, időtlen élményében.*”

Eltekintek – eltekinthetünk – az utolsó mondat bődületes logikai- és képzavarától, amely még a párhuzamos időélmény kipróbált utasait is mosolyra fakasztja, hiszen egyrészt önnön költői lelkét leplezi le vele a szerző, másrészt ebben a cikkben nem az ő írásával, s annak stilisztikai hiányosságaival kívánok foglalkozni, hanem azzal a rettenetes hangulattal, amellyel ebben az országban kénytelenek vagyunk együttélni, s amelynek érzékeltetésére csak egy esemény sor logikus részeként említettem a cikket.

Ha hinni lehet *Dr. Veér András*nak, a rumi házat megközelítő különítményben nem volt orvos.

Ha hinni lehet *Túrós* és *Boдрácska* urak nyilatkozatainak, akkor az eseményeket a közlekedésrendészeti ügyeletes irányította. Ha hinni lehet az események logikátlan logikájának: ennyit ér ma Magyarországon az emberélet. Egy frusztrált, vízfejtű és szalmalábú szervezet üzemzavara bármikor kiiktathatja.

Az Objektív című tévéműsornak a lottónyertesekkel forgatott riportja a médianyilvánosság előtt bizonyította, hogy már nem tudunk, és nem is hagyjuk egymást méltósággal örülni. A rumi haláleset pedig annak bizonyossága, hogy meghalni, sőt, hogy morbid legyek, már ölni sem tudunk méltósággal. Az eset tálalásának módja pedig azt mutatja, hogy elviselni egymást – legyen az a másik papírral bizonyít-

va, vagy csak az élet természetesen rendjének logikájából fakadóan más – tudjuk legkevésbé.

Ha Hamlet ledöfi az imádkozó Claudiuszt az őt férfivá emelő történet elején, akkor nincs tragédia. Teljesíti könnyedén, amit rábízott a Szellem, és kis Hamletek meg Oféliák játszadoznak pitypangokat fújva a várkertben, amíg a papa maga is szellemmé nem lesz, vagy heringre nem halászik a kincstári nyugdíj áldásait élvezve. Csak egy futó pillanat, és oly egyszerű lett volna a tett, mint a hajnali szellentés, még maga előtt is letagadhatta volna, hogy ő gyilkolta meg az apja gyilkosát. Csakhát, persze, a cselekvés futó pillanata előtti belső óraütés az, ami megállítja az ilyen tettek előtt az Embert. Ahogy *fe Lugossy* barátom mondja: megadja magának a méltóságot. Amikor megvilágosodik előtte, hogy nem tettet kell elkövetnie, hanem megjelenítenie az önmagában élő személyt: fel kell mérnie, hogy megvan-e benne az a tett? Az állat sem bántja a bagzó, alvó vagy éppen üritő társát. A kocsmatöltelék is megvárja, amíg leütött ellenfele feláll. Hamlet nem szűrhatta le az imádkozót. Az elmebeteg viszont betegségéből kifolyólag nem hallja ezt a bizonyos belső óraütést. Nem azért, vagy nem feltétlenül azért, mert nincs meg benne – sőt, lehet, hogy annak túfokozódó ingere tartja eksztázisban –, hanem mert nem tudja, hogy amit „hall” az az. Másnak hallja. Ennek figyelembevétele és – tágan értelmezhető – kezelése egészen más jelenség, mint az úgynevezett pozitív diszkrimináció.

Kokoschka írja önéletrajzában, hogy az első világháború orosz frontján, amikor szuronya a rátámadó ellenséges katona elpusztítására alkalmas pozícióba került, felismerte azt, hogy a számára ismeretlen katonával egy egész univerzumot szüntetne meg létezni. Nem tudta megtenni, és az ő történetének ennyi a tanulsága. Ehhez semmi köze sincs annak, hogy az orosz katona nem ismerte föl a Kokoschka-ban működő univerzumot, és megdöfte őt.

Mint tudjuk, viselkedéskultúránk van. Aminek használatához nemcsak a sterilen absztrahált gesztusokat, hanem azok kontextusát is értékelni kell. Ezáltal lehet gesztusokat gerjeszteni, és lecsendesíteni. Ha azt hallom a szomszéd kertben idegeskedő anyától, hogy „Hagyd már abba, mert agyonverlek!”, akkor nem teszek feljelentést a rendőrségen, vagy nem ragadok kaszát-kapát, hogy megvédjem a rendetlenkedő gyereket, legfeljebb átszóllok neki, ha engem is idegesít, hogy tényleg ne baszogassa kalapáccsal az eternitlapokat.

Lloyd Emause, a psycho-history megalapítója írja egyik könyvében, hogy az emberek nem azt élik meg, ami történik velük, hanem azt, amit képzelnek

arról. Ez történt Rumban is. Ma már, amikor a szavak annyira nem jelentenek semmit, mint amennyire az tapasztalható Magyarországon, és az emberek önbecsülése ilyen képtelen mértékben hiányzik, a Rumba vezényelt rendcsinálók, belső gátlásaikat átszakítva szerettek volna elhinni valamit, és miután az önszugesztio sikerült, magával ragadta őket a kreativitás. Bármilyen furcsán hangzik: egy örült játszott fordított előjelű pszichoterápiát a különítményesekkel. Nem csodálkoznék, ha az indulatok elcsitulása után, az úgynevezett dolgozós hétköznapiak egyikén, egy rendőrrajt vagy egy kisebb állomást neveznének el halálból az elhunytól.

Ne beszéljünk most arról, hogy miként kerültek a rendőrök, illetve a különítményesek az elmebeteg férfi lakásába., hányszor csapott le, és kiket ért az a bizonyos fejsze, mert ezzel kapcsolatban a legkülönbözőbb interpretációk láttak napvilágot, általában olyan mértékben szaporítva a fejszecsapások számát, amilyen erősséggel szorolni látszik a gyalázatos terv kitalálóinak és végrehajtóinak nyaka körül a képzletbeli hurok. Tudniillik az eset költészete nem az akciókban rejlik, hanem a beteg ember fenyegetőzésében, miszerint gázpalackkal felrobbantja házát és saját magát. Ezzel a mozzanattal nem tudott mit kezdeni sem a rendőrség, sem a tömegkommunikáció.

„Állítsátok meg a Földet, ki akarok szállni!” – hirdették a hípszterek egy olyan történelmi korszakban, amikor a rendőr vagy kommandós egyenruha még nem zárta ki olyan fokon az empatikus képességet és fantáziát, mint manapság.

A kisgyerek, amikor becsukja a szemét, mint tudjuk, azt hiszi, hogy megszűnt létezni a környező világ. Bennszülött harcosok jeleket festenek, égetnek vagy karcolnak a testükbe, hogy távol tartsák maguktól a rossz hatalmakat. Az ősember az altamirai barlangfalra rajzolta a bölényt, mielőtt harcba indult ellette. Az öregasszony keresztet rajzol a kenyérré, mielőtt levágná belőle az első szeletet. Életünk fatális jelentőségű vagy a fatalitás emlékmaradványait hordozó helyzeteiben megidézzük az énünkben működő kozmikus dimenziókat. A világmindenséghez való viszonyunk, az abban megnyilvánuló részességünk evidens jelekben és gesztusokban követel helyet magának, és realizálódik. Így hívjuk elő magunkból az erőt. Az elméjében beteg vagy túlérzékeny ember életének minden pillanatát fatális helyzetként vagy élményként éli meg. Ha elmerül (belevész) a reménytelenségbe, önmaga (és a világ) megszüntetésével, megsemmisítésével fenyegetőzik. Mint ahogy a gyerek és a tiszta lelkületű felnőtt a rossz jelre rajzolt keresztel (vagy iksszel) jelzi annak érvénytelenségét.

Az ilyen típusú betegnél a görcsöt kell oldani, és nem a képzelgés abszurditását bizonygatni drasztikus vagy empatikus formákban. A rumi különítményesek civilizálatlan, barbár formában szembesültek saját életük egyik megoldásra váró konfliktushelyzetével. Ők robbantottak végül, és nem a bolond.

Nyilatkozott egyébként a tévének a szemben lévő házban lakó néni is, aki többször látta már a férfit örvjngő állapotban. Azt mondta, hogy ilyenkor adott neki egy tányér levest.

